

MERKEZ BANKACILIĞI, BAĞIMSIZLIK VE TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI

Cem ENGİN¹
Ahmet Furkan ÖZDEMİR²

Öz

Bu çalışma, bağımsızlık kavramı ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın (TCMB) bağımsızlığına odaklanarak merkez bankalarının bağımsızlığının önemini ve etkili bir merkez bankası bağımsızlığının sağlanması için gerekli olan faktörleri ifade etmektedir. Merkez bankacılığı anlamını ve önemini ifade ederek başlayan çalışma, bir merkez bankasının nasıl bağımsız olabileceğini, bu bağımsızlığın ekonomik istikrar ve sürdürülebilir kalkınma için neden önemli olduğunu vurgulamaktadır. TCMB'nin kuruluşundan bu zamana dek geçirdiği evreler ve bağımsızlık yaklaşımı Türkiye Cumhuriyet Merkez bankasının ekonomik istikrar ve finansal istikrar başta olmak üzere uygulanan ekonomi politikalarının başarılı olmasında önemli bir role sahiptir. Bu analiz, Türkiye'nin ekonomik istikrarını sağlama ve enflasyonla etkin bir şekilde mücadele etme çabalarında TCMB'nin bağımsızlığının kritik önemini vurgulamaktadır. Merkez bankası aynı zamanda sürdürülebilir kalkınma ve ekonomik büyümeyi sağlayan politikalarla uyumlu para politikalarının yürütülmesi hususunda şeffaflığı da ön planda tutan politik yaklaşımı da benimseyerek ekonomik gelişmeyi ulusal ve uluslararası gelişmelerle paralel olarak gözetir.

Anahtar Kelimeler: Kurumlar ve Makroekonomi, Para Politikası, Merkez Bankaları ve Politikaları

Jel Sınıflandırması: E02, E52, E58

CENTRAL BANKING, INDEPENDENCE AND THE CENTRAL BANK OF THE REPUBLIC OF TÜRKİYE

Abstract

This study focuses on the concept of independence and the independence of the Central Bank of the Republic of Türkiye (CBRT), expressing the importance of central bank independence and the factors necessary for effective central bank independence. Starting by explaining the meaning and importance of central banking, the study emphasizes how a central bank can be independent, why this independence is important for economic stability and sustainable development. The stages the CBRT has gone through from its establishment to the present and its approach to independence play a significant role in the success of the economic policies implemented, particularly in terms of economic stability and financial stability. This analysis highlights the critical importance of the CBRT's independence in Türkiye's efforts to achieve economic stability and effectively combat inflation. The central bank also maintains transparency in implementing monetary policies that are compatible with policies that support sustainable development and economic growth, and adopts a

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İ.İ.B.F., İktisat Bölümü, cemenginn@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4812-6887>.

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İ.İ.B.F., İktisat Bölümü, ahmetfurkanozdemir29@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-4383-0346>.

Atıf/To Cite: Engin, C. & Özdemir, A. F. (2025). Merkez Bankacılığı, Bağımsızlık ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası. *Journal of Economics and Research*, 6(1), 95-108.

political approach that keeps transparency at the forefront, monitoring economic development in paralel with national and international developments.

Keywords: Institutions and Macroeconomics, Monetary Policy, Central Banks and Their Policies

Jel Classification: E02, E52, E58

GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB), Türkiye'nin ekonomik istikrarını sağlamak ve para politikasını belirlemekle görevli olan merkezi bir kurumdur. Ülkenin para birimi olan Türk lirasının değerini korumak, enflasyonu kontrol altında tutmak, finansal istikrarı sağlamak ve ekonomik büyümeyi desteklemek gibi önemli hedeflere ulaşmak için TCMB, çeşitli para politikası araçlarını kullanarak ekonomiyi yönlendirir. TCMB'nin rolü ve etkinliği, Türkiye'nin ekonomik performansı ve finansal istikrarı üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir. TCMB'nin ekonomideki önemi, geniş bir yelpazede hissedilir. Enflasyonun kontrol altına alınması, işsizlik oranlarının düşürülmesi, döviz kurlarının istikrarlı bir şekilde işlemesi ve finansal sistemdeki risklerin azaltılması gibi hedefler, TCMB'nin politika kararlarının merkezinde yer alır. TCMB'nin para politikası kararları, ülkenin genel ekonomik durumu, uluslararası finansal piyasaların gelişmeleri ve enflasyonist baskıların seviyesi gibi faktörlere dayanır. Bu kararlar, piyasa beklentilerini şekillendirir ve ekonominin gelecekteki seyrini önemli ölçüde etkiler. TCMB'nin karar alma süreçleri ve politika belirleme mekanizması, kurumun bağımsızlığına dayanır. Şeffaf ve bağımsız bir merkez bankası, politik baskılardan etkilenmeden ve siyasi müdahalelerden uzak bir şekilde karar alabilir. Bu da TCMB'nin daha etkili ve güvenilir bir şekilde görev yapmasını sağlar (Eroğlu ve Eroğlu, 2010: 130-131). Ancak, TCMB'nin bağımsızlığı zaman zaman tartışma konusu olmuş ve politik müdahalelere maruz kalmıştır. Bu durum, kurumun etkinliğini ve güvenilirliğini sorgulamaya ve ekonomik istikrar üzerinde belirsizlik yaratmaya yol açabilir. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın ekonomideki rolü ve önemi büyüktür. TCMB'nin bağımsızlığı, ekonomik istikrarın sağlanması ve sürdürülmesi için temel bir öneme sahiptir. Kurumun politika kararlarının etkinliği ve güvenilirliği, Türkiye'nin ekonomik başarısı ve finansal istikrarı için kritik bir faktördür. Bu nedenle, TCMB'nin bağımsızlığının korunması ve kurumun etkin bir şekilde işlemesi, ülkenin ekonomik geleceği açısından hayati bir öneme sahiptir.

1. TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI: TARİHÇE

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın kuruluş süreci, Osmanlı İmparatorluğu dönemine kadar uzanmaktadır. Osmanlı döneminde, 1856 yılında kurulan ilk merkez bankası olan "Bank-ı Osmani-i Şahane" ile başlayan süreç, 1863 yılında "Dersaadet Bankası"nın kurulması ve ardından "Osmanlı Bankası"nın açılmasıyla devam etmiştir. Bu bankalar, Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde ülkenin para ve kredi politikalarını düzenlemiş ve ekonomik sistemini yönetmiştir. Cumhuriyet döneminin başlangıcında, Türkiye'nin ekonomik altyapısını güçlendirmek ve modernize etmek amacıyla çeşitli reformlar yapılarak Türkiye Cumhuriyeti'nin para politikasını belirlemek ve uygulamak üzere bir merkez bankasına ihtiyaç duyulmuştur. Bu doğrultuda, dönemin iktidarı tarafından, TCMB'nin kuruluşuna yönelik adımlar atılmıştır. TCMB'nin kuruluş süreci, Türkiye'nin ekonomik bağımsızlığını ve istikrarını sağlama amacıyla önemli bir dönüm noktası olmuştur. TCMB'nin kuruluşunun ardından, ülkenin ekonomik politikalarını belirleme ve uygulama yetkisi merkezi bir kuruma verilmiştir. Bu sayede, Türkiye'nin ekonomik kalkınması ve finansal istikrarı için gerekli olan altyapı oluşturulmuştur (Ergül, 2015: 9-10).

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Türkiye'nin ekonomik ve finansal istikrarını sağlamak, para politikasını belirlemek ve uygulamak gibi önemli görevleri yerine getirmek üzere 1930 yılında kurulmuştur. TCMB'nin tarihçesi, Türkiye'nin modernleşme süreciyle yakından ilişkilidir. Cumhuriyet'in ilanından sonra, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin ekonomisini düzenlemek ve güçlendirmek amacıyla çeşitli kurumlar oluşturulmuştur. Bu kurumların başında ise TCMB gelmektedir. TCMB'nin kuruluşu, Türkiye'nin para politikası ve ekonomik istikrarına odaklanmasının bir yansımasıdır. 1929'da dünya çapında yaşanan Büyük Buhran, Türkiye'yi de etkisi altına almış ve ekonomik dengeler üzerinde ciddi bir baskı oluşturmuştur. Bu dönemde, Türkiye'nin para biriminin değer kaybı ve enflasyon artışı gibi sorunlar, ekonomik istikrarsızlığın acil bir şekilde ele alınmasını gerektirmiştir. TCMB'nin kuruluşu, bu bağlamda, ülkenin ekonomik geleceğini güvence altına almak amacıyla atılmış önemli bir adımdır. TCMB'nin tarihinde önemli bir dönüm noktası, 1946 yılında Merkez Bankası Kanunu'nun kabul edilmesidir. Bu kanun, TCMB'nin görevlerini, yetkilerini ve çalışma prensiplerini belirlemiştir. Ayrıca, TCMB'nin bağımsızlığını korumaya yönelik önemli adımlar atılmıştır. Bu dönemden sonra TCMB, para politikası araçlarını daha etkin bir şekilde kullanarak enflasyonun kontrol altına alınmasına odaklanmıştır. TCMB'nin tarihçesi, Türkiye'nin ekonomik ve finansal gelişimine paralel olarak şekillenmiştir (Kılınçer, 2019: 36-37).

Özellikle 1980'ler ve sonrasında yapılan ekonomik reformlar, TCMB'nin görevlerini ve çalışma prensiplerini yeniden tanımlamış ve bankanın bağımsızlığını daha da güçlendirmiştir. Bu dönemde, TCMB'nin operasyonel bağımsızlığına ve para politikası kararlarının etkinliğine odaklanan çeşitli yasal ve kurumsal düzenlemeler yapılmıştır. Bu sayede, TCMB'nin ekonomik istikrarın sağlanmasında ve enflasyonun kontrol altına alınmasında önemli bir rol oynaması hedeflenmiştir (Potur, 2018: 13).

2. TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI'NIN ÖNEMİ

TCMB, üstlendiği görevler itibari ile ülkenin ekonomik istikrarı, finansal istikrarı ve para politikasının belirlenmesinde ve yürütülmesinde büyük ölçüde önemli bir yere sahiptir. TCMB'nin görevleri arasında enflasyonun kontrolü, para arzının yönetimi, döviz kurlarının istikrarı ve finansal piyasaların sağlıklı işleyişi bulunmaktadır. Bu görevler, ekonominin temel unsurlarını düzenleyerek sürdürülebilir büyüme ve istikrarı desteklemeyi amaçlar. TCMB'nin önemi, ekonomik istikrarın sağlanması için temel bir unsurdur. Kurumun para politikası kararları, enflasyonun kontrol altına alınması ve fiyat istikrarının sağlanması amacıyla alınır. Enflasyonun kontrol altında tutulması, ekonomik belirsizliği azaltır, tüketici güvenliğini artırır ve ekonomik büyümeyi teşvik eder. Ayrıca, TCMB'nin finansal piyasalardaki rolü, piyasa disipliniyi sağlayarak ve finansal istikrarı koruyarak ekonomik krizlerin etkilerini hafifletmeye yardımcı olur. Bu durum aynı zamanda ekonomik büyümeyi ve sürdürülebilir kalkınmayı olumlu yönde etkiler. TCMB'nin ekonomideki önemi, uluslararası alanda da yüksektir. TCMB'nin politika kararları, Türkiye'nin dış finansal ilişkilerini etkiler ve uluslararası yatırımcıların güvenliğini belirleyebilir. Güvenilir ve bağımsız bir merkez bankası, yabancı yatırımcıların Türkiye'ye olan güvenliğini artırır ve ülkenin uluslararası itibarını güçlendirir. Bu da dış yatırımları artırır, döviz kurlarını istikrarlı hale getirir ve ekonomik büyümeyi teşvik eder (Potur, 2018: 19-20). Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın önemi, ekonominin her alanında kendini hissettirir. TCMB'nin etkin ve bağımsız bir şekilde çalışması, ekonomik istikrarın korunması ve sürdürülmesi için kritik bir gerekliliktir. Kurumun politika kararları ve uygulamaları, ülkenin genel ekonomik performansını etkiler ve ekonomik büyümeyi teşvik eder. Bu nedenle, TCMB'nin öneminin ve bağımsızlığının korunması, Türkiye'nin ekonomik geleceği açısından hayati bir öneme sahiptir.

2.1. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Görevleri ve Sorumlulukları

TCMB, Türkiye'nin ekonomik istikrarını sağlama ve para politikası araçlarını aktif bir şekilde kullanma amacıyla bir dizi önemli görev ve sorumluluğa sahiptir. Bu görevler, TCMB'nin kuruluşundan itibaren belirlenmiş ve zaman içinde çeşitli yasal düzenlemelerle şekillendirilmiştir. Öncelikle, TCMB'nin en temel görevlerinden biri fiyat istikrarını sağlamaktır. Bunun anlamı, enflasyonun kontrol altında tutulması ve makroekonomik dengenin korunmasıdır. TCMB, para politikası araçlarını kullanarak fiyat istikrarını sağlama hedefine odaklanır ve enflasyonun belirlenen hedefler doğrultusunda seyretmesini sağlamaya çalışır. Bunun yanı sıra, TCMB'nin diğer önemli görevlerinden biri de finansal istikrarı sağlamaktır. Bankacılık sisteminin ve finansal piyasaların stabilitesini korumak, TCMB'nin sorumlulukları arasındadır. Bu doğrultuda, TCMB çeşitli düzenlemeler ve denetimler yoluyla finansal istikrarı sağlamak için çaba sarf eder. TCMB ayrıca döviz kuru istikrarını sağlama ve döviz piyasalarını düzenleme görevini de üstlenir. Türk lirasının değerini korumak ve döviz piyasalarında istikrarı sağlamak, TCMB'nin temel amaçlarından biridir (Ünal, 2008: 7-8).

Bu doğrultuda, TCMB ekonomik gelişmelere bağlı olarak döviz piyasalarına müdahale edebilir ve döviz kuru dalgalanmalarını sınırlamak için çeşitli araçlar kullanabilir. Son olarak, TCMB'nin ekonomik araştırma ve analiz yapma, para politikası stratejileri geliştirme ve uluslararası finansal ilişkileri yönetme gibi genel görevleri de bulunmaktadır. Bu görevler, TCMB'nin ekonomik politikalarını belirleme sürecinde önemli bir rol oynar ve bankanın ulusal ve uluslararası düzeyde etkin bir şekilde faaliyet göstermesini sağlar (Potur, 2018: 22). Tüm bu görevler ve sorumluluklar, TCMB'nin Türkiye'nin ekonomik istikrarını ve finansal güvenliğini sağlama amacıyla yürüttüğü kapsamlı bir faaliyetler bütünü oluşturur. Bu görevlerin etkili bir şekilde yerine getirilmesi, Türkiye'nin ekonomik kalkınması ve uluslararası rekabet gücünün artırılması açısından önem arz etmektedir.

3. MERKEZ BANKASI BAĞIMSIZLIĞI

Uluslararası alanda uygulanan ve öne çıkan neo-liberal politikalar bağımsızlık kavramının önemine atıfta bulunarak herhangi bir baskı unsuru altında kalmaksızın kurumsal, yönetsel ve para politikalarının belirlenmesinde şeffaf ve bağımsız olarak karar verme yetisine sahip olabilmeyi ifade etmektedir. Bununla birlikte, gelişmekte olan ülkelerin finansallaştığı ve neo-liberal dönüşümün yaşandığı bir dönemde, merkez bankalarının bağımsızlık düzenlemelerinin hız kazanması tesadüf değildir. Artık topluma karşı daha fazla sorumluluk üstlenen bu bağımsız bankalar, iletişim politikaları gibi yeni araçlar geliştirmek zorunda kalmıştır. İletişim, sadece bir zorunluluk değil, aynı zamanda bağımsızlığın şeffaf bir şekilde sürekli sınındığı bir alan haline gelmiştir. Bu kapsamda merkez bankalarının yayınladığı raporlar ve yapmış oldukları açıklamalar uygulanan politikaya ilişkin gelişmeleri de göz önünde olmasını ve tartışılmasını olanak sağlamaktadır (Altuntaş, 2012: 76).

Merkez bankası ile hükümet arasında herhangi bir finansman ilişkisinin bulunmaması, ekonomik bağımsızlığın en yüksek düzeyine işaret eder. Ancak böyle bir finansman ilişkisinin önlenememesi, ilgili yasal düzenlemelerle güvence altına alınmalıdır. Dolayısıyla, ekonomik bağımsızlık derecesini değerlendirmek için, merkez bankasının hazineyi ya da kamu açıklarını finanse edip etmediğine bakılmalıdır. Ekonomik bağımsızlık, siyasi irade tarafından da içselleştirilmişse, merkez bankasından avans ya da fonlama talebinde bulunulamaz. Bu bağlamda, yasal bağımsızlık ayrı bir öneme sahiptir. Demokratik olmayan ülkelerde, ilgili yasalar sadece formel olarak mevcut olabilir ve gayri resmi ilişkiler yoluyla ihlal edilebilir. Özellikle ekonomik kriz dönemlerinde, yasalar bariz bir şekilde çiğnenerek tüm bağımsızlık kavramı rafa kaldırılabilir (Barışık, 2004: 2-3).

Merkez bankası başkanının atanması, görev süresi ve görevden alınma şekli gibi unsurlar da yasal bağımsızlığın tanımı içinde yer alır. Yasal bağımsızlığın sınırlarının belirlenmesi, merkez bankasının dış baskılara karşı kendini koruma yeteneğini belirler. Ancak, müdahale yöntemleri çeşitlendikçe, bu yasal sınırların güncellenmesi gerekebilir. Yasal bağımsızlık, fiili bağımsızlığın temelini oluştururken, uygulamada çelişkiler sık sık gözlemlenebilir (Sargın, 2017: 30).

Merkez bankalarının bağımsızlık düzeylerini değerlendirmek için kullanılan çeşitli göstergeler bulunmaktadır. Bu göstergeler, merkez bankalarının yasal, kurumsal, mali ve hesap verebilirlik açılarından ne kadar bağımsız olduklarını belirlemeye yardımcı olur. Yasal bağımsızlık, merkez bankasına ne kadar özerklik sağlayan yasal düzenlemelerin incelenmesiyle değerlendirilir. Bu, merkez bankasının karar alma süreçlerinde dış baskılardan ne kadar korunduğunu gösterir. Kurumsal bağımsızlık, merkez bankasının yönetim yapısı ve karar alma süreçlerinin analiz edilmesiyle belirlenir. Merkez bankasının organları arasındaki ilişkiler ve karar alma süreçlerinin ne kadar bağımsız olduğu bu değerlendirmenin temelini oluşturur. Mali bağımsızlık, merkez bankasının finansal kaynaklarının ne kadar güvence altında olduğunu analiz eder. Bu, merkez bankasının bütçesi üzerindeki dış etkilerin sınırlarını ve merkez bankasının operasyonlarını sürdürebilme kapasitesini belirler. Hesap verebilirlik, merkez bankasının kamuoyuna karşı ne kadar şeffaf ve hesap verebilir olduğunu değerlendirir. Bu, merkez bankasının politika kararlarını nasıl açıkladığı, karar süreçlerine nasıl katılım sağladığı ve faaliyetlerinin nasıl denetlendiği gibi faktörler üzerinden ölçülür (Uçgunoğlu, 2019: 34-35). Bu göstergelerin birleşimi, merkez bankalarının bağımsızlık düzeyini kapsamlı bir şekilde değerlendirmeye yardımcı olur. Bu değerlendirmeler, merkez bankalarının güçlü ve etkili bir şekilde fiyat istikrarı ve finansal istikrarın korunmasında etkin ve etkili olmasını sağlayarak uygulanan ekonomi politikalarının başarılı olmasına da zemin hazırlar.

Merkez bankası bağımsızlığı, küresel ölçekte önemli bir trend haline gelmiştir ve bu eğilim hem yasal hem de fiili olarak pekiştirilmiştir. Ancak, 2008 krizi ve COVID-19 pandemisi gibi dönüm noktaları, merkez bankalarının bağımsızlıklarının ne kadar sürdürülebilir olduğu ve bu bağımsızlıkların siyasi baskılara karşı ne kadar dayanıklı olduğu sorularını gündeme getirmiştir. Gelecekte merkez bankalarının bağımsızlıkları, yalnızca ekonomik istikrarı sağlamakla kalmayacak, aynı zamanda küresel ekonomik düzenin yeniden şekillenmesinde de kritik bir rol oynayacaktır (Romelli, 2024: 1-3).

4. MERKEZ BANKALARININ ROLÜ VE ÖNEMİ

Merkez bankaları, bir ülkenin ekonomik istikrarını sağlama ve para politikasını yönlendirme gibi kritik görevleri yerine getirir. Ekonomik istikrarın temel unsurlarından biri olan enflasyonun kontrolü, merkez bankalarının ana hedeflerinden biridir. Ayrıca, merkez bankaları finansal sistemlerin sağlıklı işleyişini destekler ve finansal istikrarı korur. Bu kapsamda, bankalar arası ödeme sistemlerini yönetme, bankacılık sektörünü denetleme ve para politikası araçlarını kullanma gibi görevler de merkez bankalarının rolüne dâhildir. Merkez bankalarının bu görevleri, ekonomik büyüme, istihdam ve refah gibi geniş bir ekonomik hedef setinin gerçekleştirilmesine katkıda bulunur (Öz, 2020: 4).

5. MERKEZ BANKASI BAĞIMSIZLIĞININ ÖNEMİ

Dengeli bir ekonomik ortamın sağlanmasında kritik bir rol oynadığı için merkez bankası bağımsızlığının ekonomik istikrarın sağlanmasındaki rolü abartılamaz. Merkez bankasının bağımsızlığı, özellikle TCMB bağlamında, temelde fiyat istikrarını ve buna bağlı

olarak ekonomik istikrarı korumanın önemli bir aracı olan enflasyon hedeflemesi stratejisiyle bağlantılıdır. Bu yaklaşım, enflasyonun ekonomi üzerindeki olumsuz etkilerini hafifletme ve böylece daha istikrarlı bir ekonomik manzaraya katkıda bulunma konusundaki etkinliği nedeniyle geniş çapta kabul görmüştür. TCMB'nin enflasyon hedeflemesi yoluyla fiyat istikrarına yönelik taahhüdü, sürdürülebilir ekonomik büyüme ve istikrara olanak sağlayan bir ortamın teşvik edilmesinde merkez bankası bağımsızlığının öneminin altını çizmektedir (Aydın ve Eren, 2013: 102-103).

Siyasi baskılardan bağımsız olmak, merkez bankalarının daha iyi ve daha doğru para politikası kararları almasına olanak tanıyor ve bu da ekonominin genel sağlığı açısından hayati önem taşıyor. Bu bağımsızlık, kısa vadeli politik değerlendirmelerden etkilenmeyen, bunun yerine fiyat istikrarı gibi uzun vadeli ekonomik hedeflere odaklanan para politikalarının uygulanmasına olanak tanır. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, siyasi oluşumlardan bir dereceye kadar ayrılmayı sürdürerek, para politikası kararlarının ekonominin çıkarları göz önünde bulundurularak alınmasını sağlayarak, temel fiyat istikrarı hedefini daha etkin bir şekilde gerçekleştirebilir. Siyasi etkiden bu ayrılma, merkez bankası bağımsızlığının temel bir yönüdür ve etkili para politikaları uygulama becerisine önemli ölçüde katkıda bulunur (Yurtkur ve Arpağ, 2020: 3-4).

Bir merkez bankasının bağımsızlığı, onun aşırı etkilerden uzak bir şekilde çalışmasını ve ülkenin para politikasını etkili bir şekilde yönetebilmesini sağlayan çeşitli yollarla sağlanabilir. Örneğin Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, karar alma süreçlerini siyasi ve dış baskılardan koruyan yasal ve operasyonel çerçeveler sayesinde bir dereceye kadar bağımsızlığa ulaşmaktadır. Bu bağımsızlığın anahtarı amaç bağımsızlığı ile araç bağımsızlığı arasındaki ayrımdır. Amaç bağımsızlığı, TCMB'nin öncelikle fiyat istikrarına odaklanarak kendi politika hedeflerini belirlemesine olanak tanırken, araç bağımsızlığı, bu hedeflere dış müdahale olmaksızın ulaşmak için en iyi araçları seçme özgürlüğünü sağlar. Ayrıca Merkez Bankası'nın Hazine'ye ve kamu kurumlarına avans ve kredi vermesinin yasaklanması, ekonomik bağımsızlığını sağlamlaştırmakta ve ekonominin çıkarına en uygun kararları almasına olanak sağlamaktadır (Yenipazarlı, 2014: 3-4).

6. BAĞIMSIZLIK İLE POLİTİK MÜDAHALE ARASINDAKİ İLİŞKİ

Bağımsızlık, merkez bankalarının siyasi otoritelerden ve politik müdahalelerden bağımsız olması anlamına gelir. Ancak, bu durum, merkez bankalarının tamamen siyasi denetimden uzak olması anlamına gelmez. Merkez bankaları genellikle hükümetlerle ve siyasi otoritelerle iş birliği yapar ve ekonomik politikaların belirlenmesinde danışma ve koordinasyon süreçlerine katılır. Bu noktada önemli olan, merkez bankalarının politika kararlarını alırken bağımsızlık prensiplerine sadık kalmaları ve siyasi baskılardan etkilenmemeleridir. Bağımsızlık ile politik müdahale arasındaki denge, demokratik kurallar, ekonomik etkinlik ve kamu yararı dikkate alınarak sağlanmalıdır. Bu sayede, merkez bankaları ekonomik istikrarı sağlayabilir ve para politikası araçlarını etkin bir şekilde kullanabilirken, aynı zamanda demokratik denetimden uzaklaşmamış olurlar (Kadyrova, 2009: 29-30).

7. MERKEZ BANKASI BAĞIMSIZLIĞININ UNSURLARI

Merkez Bankası bağımsızlığının unsurları, genellikle yasal, operasyonel ve finansal bağımsızlık olarak özetlenebilir. Yasal bağımsızlık, merkez bankasının hukuki çerçevesi ve yetkilerinin siyasi otoritelerden bağımsız bir şekilde belirlenmesini ifade eder. Operasyonel bağımsızlık, merkez bankasının politika kararlarını alırken ve uygularken dış etkilere karşı

dirençli olmasını sağlayan unsurları içerir. Finansal bağımsızlık ise, merkez bankasının mali yapısının ve kaynaklarının siyasi otoritelerden bağımsız bir şekilde belirlenmesini ifade eder (Martinez Resano, 2004: 7-8).

Bu unsurların bir araya gelmesi, merkez bankasının bağımsızlığının güvence altına alınmasını sağlar ve ekonomik istikrarın korunmasına katkıda bulunur. Ancak, bu unsurların etkili bir şekilde işleyebilmesi için yasal, kurumsal ve siyasi düzeyde sürekli olarak desteklenmesi ve güçlendirilmesi gerekmektedir.

Birçok ülkede merkez bankası bağımsızlığının arttığı gözlemlenmiştir. Bu eğilim, Merkez Bankası Bağımsızlığı Endeksi (CBIE) gibi göstergelerle somutlaştırılmaktadır. CBIE, ülkelerin merkez bankalarının bağımsızlık düzeylerini değerlendiren bir ölçüttür ve ülkelerin merkez bankalarının karar alma süreçlerinin ne kadar bağımsız olduğunu ortaya koyar. 2008 küresel finansal krizinden sonra, birçok ülke merkez bankalarının bağımsızlığını artırmaya yönelik reformlar yapmıştır. Bu reformlar, merkez bankalarının sadece fiyat istikrarını sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda ekonomik krizlere karşı etkin bir şekilde müdahale etmelerine olanak tanımıştır (Romelli, 2024: 6). Bu süreçte, merkez bankalarının ulusal para birimlerini koruma, fiyat istikrarını sağlama ve istihdam hedeflerine ulaşma gibi temel ekonomik hedeflere odaklandığı görülmüştür. Merkez bankalarının odaklandığı bu hedefler uyguladıkları politikaların başarılı olup olmaması yönünden de önem taşımaktadır.

Merkez bankası bağımsızlığını değerlendiren başka bir önemli gösterge de Global Monetary Tightening (GMT) endeksidir. GMT, merkez bankalarının para politikasındaki sıkılaştırma eğilimlerini ölçen bir endekstir ve merkez bankalarının politika faizlerini artırarak enflasyonla mücadele etmeye yönelik adımlarını değerlendirir (Romelli, 2024: 4). 2020'lerin başında yaşanan pandemi sonrası dönemde, birçok merkez bankası faiz oranlarını düşük tutarak ekonomik destek sağlarken, enflasyonist baskıların artmasıyla birlikte bir para politikası sıkılaştırma dönemi başlamıştır. Bu süreç, merkez bankalarının ekonomik hedeflerine ulaşırken karşılaştığı zorlukları ve bu zorluklarla mücadele etmek için gösterdikleri esnekliği ortaya koymaktadır.

7.1. Yasal Bağımsızlık

Yasal bağımsızlık, merkez bankasının görevlerinin ve sorumluluklarının yasal düzenlemelerle net bir şekilde tanımlandığını, politika kararlarını alırken siyasi baskılardan etkilenmediğini ve bağımsız bir şekilde hareket edebildiğini ifade eder. Yasal bağımsızlık, merkez bankasının temel amaçları ve politika araçları konusunda netlik sağlar. Bu da, merkez bankasının ekonomik istikrarı sağlama ve para politikası araçlarını etkin bir şekilde kullanma yeteneğini güçlendirir. Yasal bağımsızlık ayrıca, merkez bankasının karar alma sürecini şeffaf ve hesap verebilir kılar, bu da kamuoyunun güvenini artırır ve ekonomik politikaların daha etkin bir şekilde uygulanmasını sağlar (Öz, 2020: 8-9).

Merkez bankası bağımsızlığı, bir merkez bankasının, ekonomik hedeflerine ulaşmak için siyasi baskılardan uzak bir şekilde politika uygulama yeteneği olarak tanımlanabilir. Bu bağımsızlık, hem yasal (de jure) hem de fiili (de facto) bağımsızlık şeklinde iki boyutta incelenebilir. Yasal bağımsızlık, bir ülkenin kanunlarında merkez bankasına tanınan bağımsızlık düzeyini ifade ederken, fiili bağımsızlık, merkez bankasının kararlarının siyasi müdahalelerden ne ölçüde etkilenmediğini gösterir (Romelli, 2024: 4-5).

7.2. Operasyonel Bağımsızlık

Operasyonel bağımsızlık, merkez bankasının para politikası araçlarını belirleme ve uygulama sürecinde siyasi otoritelerin veya diğer dış etkenlerin müdahalesine karşı korunmasını içerir. Operasyonel bağımsızlık, merkez bankasının politika kararlarını ekonomik verilere, analize ve bağımsız uzman görüşlerine dayandırma yeteneğini güçlendirir. Bu da, politika kararlarının daha tutarlı, öngörülebilir ve etkili bir şekilde uygulanmasını sağlar. Operasyonel bağımsızlık ayrıca, merkez bankasının siyasi baskılardan etkilenmeden ekonomik istikrarı sağlama ve finansal piyasaları dengeleme yeteneğini güçlendirir (Kadyrova, 2009: 156).

7.3. Finansal Bağımsızlık

Finansal bağımsızlık, merkez bankasının bütçesinin, gelir kaynaklarının ve mali operasyonlarının siyasi müdahalelere maruz kalmadan yönetilmesini ifade eder. Finansal bağımsızlık, merkez bankasının faaliyetlerini sürdürmek için gerekli olan kaynaklara güvenilir bir şekilde erişimini sağlar. Bu da merkez bankasının politika kararlarını siyasi baskılardan etkilenmeden alabilmesini destekler. Finansal bağımsızlık ayrıca, merkez bankasının ekonomik istikrarı korumak için gerekli olan kaynaklara güvenilir bir şekilde erişimini sağlar ve politika kararlarını etkili bir şekilde uygulamasına olanak tanır (Ertan, 2019: 24).

8. TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI'NIN BAĞIMSIZLIĞI

TCMB, ülkenin ekonomik istikrarını sağlama ve para politikasını etkin bir şekilde uygulama gibi önemli görevleri yerine getirirken bağımsızlığını koruma çabası içindedir. TCMB'nin bağımsızlığı, yasal, operasyonel ve finansal unsurların bir araya gelmesiyle sağlanır. TCMB'nin bağımsızlığı, Türkiye'nin ekonomik istikrarı ve finansal güvenilirliği açısından kritik bir öneme sahiptir. Bağımsız bir merkez bankası, enflasyonun kontrol altında tutulması gibi ekonomik hedeflerin tutarlı bir şekilde gerçekleştirilmesine olanak tanır. Ayrıca, TCMB'nin bağımsızlığı, ekonomik karar alma süreçlerine şeffaflık getirir ve politika kararlarının kamuoyunun güvenini kazanmasını sağlar. Ancak, TCMB'nin bağımsızlığıyla ilgili zaman zaman tartışmalar da yaşanmaktadır. Bazı eleştirmenler, TCMB'nin bağımsızlığının sorgulanabilir olduğunu ve politik müdahalelere açık olduğunu iddia etmektedirler. Bu nedenle, TCMB'nin bağımsızlığının korunması ve güçlendirilmesi, Türkiye'nin ekonomik istikrarı ve finansal güvenilirliği açısından sürekli olarak dikkat edilmesi gereken bir konudur. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın bağımsızlığı, ülkenin ekonomik istikrarını sağlama ve para politikasını etkin bir şekilde yürütme kapasitesini güçlendirir (Akyazı, 2008: 90-91).

8.1. Yasal Çerçeve: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu ve Bağımsızlık İlkesi

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın yasal çerçevesi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu tarafından belirlenmiştir. Bu kanun, TCMB'nin görevlerini, yetkilerini ve çalışma prensiplerini detaylı bir şekilde düzenler. TCMB Kanunu'nun en önemli özelliklerinden biri, merkez bankasının bağımsızlığını güvence altına almasıdır. Kanun, TCMB'nin para politikası kararlarını siyasi otoritelerden bağımsız bir şekilde almasını ve uygulamasını sağlar. Bu da TCMB'nin ekonomik istikrarı sağlama ve enflasyonu kontrol altında tutma gibi temel görevlerini etkin bir şekilde yerine getirmesine olanak tanır. Yasal

çerçevenin sağlam bir şekilde oluşturulması, TCMB'nin bağımsızlığının korunması ve güçlendirilmesi açısından önemlidir ve bu, Türkiye'nin ekonomik geleceğini güvence altına almak için temel bir adımdır (Öz, 2020: 38).

8.2. Operasyonel Yapı: Politika Belirleme Mekanizması

TCMB'nin operasyonel yapısı, politika belirleme mekanizmasını içerir ve bankanın para politikası kararlarını almasını ve uygulamasını sağlar. TCMB'nin politika belirleme mekanizması, genellikle Para Politikası Kurulu (PPK) tarafından yürütülür. PPK, TCMB Başkanı ve üyeleri tarafından oluşturulan bir komitedir ve bankanın para politikasını belirleme sürecinde önemli bir rol oynar. PPK, ekonomik verileri ve analizleri değerlendirir, enflasyon ve ekonomik büyüme gibi faktörleri göz önünde bulundurarak politika faizini belirler ve diğer para politikası araçlarını belirleme ve uygulama kararlarını alır. Politika belirleme mekanizması, TCMB'nin operasyonel bağımsızlığını güvence altına alır ve bankanın para politikasını etkin bir şekilde uygulamasına olanak tanır (Çetin, 2016: 80).

8.3. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın Finansal Bağımsızlığı: Bütçe ve Gelir Kaynakları

TCMB'nin finansal bağımsızlığı, bankanın bütçesinin ve gelir kaynaklarının siyasi otoritelerden bağımsız bir şekilde belirlenmesini ifade eder. TCMB'nin bütçesi, genellikle bankanın faaliyetlerini sürdürmek için gerekli olan kaynakları sağlar. TCMB'nin finansal bağımsızlığını korumak için, bankanın bütçesi ve gelir kaynakları siyasi müdahalelere maruz kalmadan yönetilmelidir. Bu, bankanın operasyonel faaliyetlerini sürdürmek için gereken kaynaklara güvenilir bir şekilde erişimini sağlar ve politika kararlarını siyasi baskılardan etkilenmeden almasını destekler. Finansal bağımsızlık, TCMB'nin ekonomik istikrarı sağlama ve para politikasını etkin bir şekilde uygulama kapasitesini güçlendirir (Bakkal, 2018: 185).

9. BAĞIMSIZLIK TARTIŞMALARI VE UYGULAMALARI

Bağımsızlık tartışmaları, merkez bankalarının politika kararlarını siyasi etkilerden ne kadar uzak alması gerektiği ve bu bağımsızlığın nasıl sağlanacağı gibi konuları içerir. Özellikle siyasi liderlerin veya hükümetlerin merkez bankaları üzerindeki etkileri, bağımsızlık tartışmalarının merkezindedir. Bazıları, merkez bankalarının tamamen bağımsız olması gerektiğini savunurken, diğerleri ise merkez bankalarının demokratik denetime açık olması gerektiğini düşünmektedir. Bu tartışmalar, merkez bankalarının bağımsızlığının ne kadar sağlam olduğu ve bu bağımsızlığın ekonomik istikrar üzerindeki etkisi gibi konuları kapsar. Uygulamalara gelince, merkez bankalarının bağımsızlığı dünya genelinde farklı şekillerde uygulanmaktadır. Bazı ülkelerde merkez bankaları yasal olarak bağımsızlık ilkesine sahip olsa da, pratikte siyasi müdahalelere maruz kalabilirler. Diğer ülkelerde ise merkez bankaları daha belirgin bir bağımsızlıkla faaliyet gösterebilir ve politika kararlarını siyasi etkilerden uzak bir şekilde alabilirler. Bu farklı uygulamalar, merkez bankalarının bağımsızlığının sağlanması ve korunmasında önemli bir rol oynar. Ancak, bağımsızlık tartışmaları ve uygulamaları her zaman statik değildir. Siyasi, ekonomik ve sosyal koşullar değiştikçe, merkez bankalarının bağımsızlığıyla ilgili algılar ve uygulamalar da değişebilir. Özellikle kriz dönemlerinde veya siyasi istikrarsızlık yaşandığında, merkez bankalarının bağımsızlığına yönelik baskılar artabilir veya tartışmalar yoğunlaşabilir (Aydın ve Eren, 2013: 101-102). Bu nedenle, merkez bankalarının bağımsızlığının korunması ve

güçlendirilmesi, ekonomik istikrarın sağlanması ve finansal güvenin artırılması için sürekli olarak dikkat edilmesi gereken bir konudur.

10. TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI'NIN BAĞIMSIZLIĞINA YÖNELİK ELEŞTİRİLER

TCMB'nin bağımsızlığına yönelik eleştiriler genellikle siyasi müdahalelerin varlığı veya algısıyla ilişkilidir. Bazı eleştirmenler, TCMB'nin siyasi otoriteler veya hükümet tarafından etkilenecek para politikası kararlarını almak zorunda kaldığını iddia ederler. Bu tür eleştiriler genellikle TCMB'nin faaliyetlerinin siyasi baskılar altında olduğunu ve bu durumun ekonomik istikrarı ve para politikasının etkinliğini olumsuz etkilediğini savunur. Diğer eleştiri noktaları arasında TCMB'nin yetki ve görevlerinin belirlenmesinde yasal çerçevenin yetersizliği ve bu durumun merkez bankasının bağımsızlığına zarar verebileceği konuları bulunmaktadır (Eroğlu ve Kangal, 2016: 28-29).

11. TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAĞIMSIZLIĞININ ARTIRILMASINA YÖNELİK TEDBİRLER

Merkez bankalarının özerkliğini koruyan yasal çerçeveler, onların operasyonel bağımsızlığının sürdürülmesinde temel öneme sahiptir. Bu yasal çerçevelerin güçlendirilmesi, merkez bankasının bağımsız işleyişine sağlam bir temel sağlamalarını sağlamak amacıyla mevcut yasaların kapsamlı bir şekilde gözden geçirilmesini ve değiştirilmesini içermektedir. Bu, merkez bankasının fiyat istikrarı gibi net hedefler belirlenmesini ve bu hedeflere ulaşmayı amaçlayan bağımsız bir para politikası izlemesine olanak sağlamasını gerektirir. Ayrıca dış baskılara karşı yasal korumalar da hayati önem taşımaktadır. Bu korumalar, hükümetin veya diğer dış kuruluşların aşırı etkilerini önlemeli ve merkez bankasının siyasi kararlar yerine ekonomik değerlendirmelere dayalı kararlar alabilmesini sağlamalıdır (Doğan ve Akbakay, 2016: 130).

Merkez bankasının faaliyetlerinde şeffaflığın ve hesap verebilirliğin sağlanması, bağımsızlığına önemli katkı sağlamaktadır. Şeffaflık, para politikası kararlarının ve bunların gerekçelerinin kamuoyuna ve paydaşlara açık ve zamanında iletilmesini içerir. Bu açıklık sadece merkez bankasına olan güveni artırmakla kalmamakta, aynı zamanda eylemlerini ve kararlarını daha öngörülebilir hale getirerek kredibilitesini de artırmaktadır. Hesap verebilirlik ise merkez bankasının kararlarını özellikle enflasyon hedeflemesi gibi temel hedeflerle ilişkili olarak açıklamasını ve gerekçelendirmesini gerektirir (Jasmine ve diğerleri, 2019: 77).

Merkez bankasının performansını değerlendirmeye ve belirlenen hedeflere ulaşma konusunda onu sorumlu tutmaya yönelik mekanizmalar içerir. Merkez bankası, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerine bağlı kalarak, ekonominin ve toplumun ihtiyaçlarına cevap verirken operasyonel bağımsızlığını da koruyabilir (Aydın ve Eren, 2013: 99-100).

12. TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI VE BAĞIMSIZLIK DEĞERLENDİRMELERİ

Türkiye’de, son yıllarda TCMB'nin bağımsızlığı sık sık tartışma konusu olmuştur. Özellikle, TCMB başkanlarının görevden alınma sıklığı ve para politikalarına yönelik siyasi müdahaleler, merkez bankasının bağımsızlığına dair endişeleri artırmıştır. Bu durum, para politikalarının etkinliğini azaltmakta ve ekonomik belirsizlikleri artırmaktadır.

Son birkaç yılda TCMB başkanlarının kısa aralıklarla değiştirilmesi, merkez bankasının bağımsızlığına olan güveni zedelemiştir. Başkan değişikliklerinin sıklaşması, para politikalarının tutarlılığını ve sürekliliğini olumsuz etkilemekte, piyasa beklentilerini bozmakta ve ekonomik aktörlerin güvenini azaltmaktadır. Böylece makroekonomik hedeflerin gerçekleştirilmesini olumsuz yönde etkilediği belirtilebilir (Çokgezen, 2023: 19-20).

Siyasi otoritelerin öngörüsü üzerinden Merkez Bankasının belirlemiş olduğu faiz oranları, dezenflasyon programını olumsuz yönde etkilemiş olup kur istikrarı açısından da eleştirel bir yaklaşım ortaya çıkmakla birlikte uygulanan iktisat politikası açısından başarılı sonuçlar vermediği düşünülmektedir.

Türkiye’de enflasyon oranları, son yıllarda yüksek seviyelerde seyretmekte ve TCMB’nin enflasyon hedeflerini tutturamamasına yol açmaktadır. Siyasi müdahaleler nedeniyle faiz oranlarının düşük tutulması, enflasyonun kontrol altına alınmasını zorlaştırmakta ve döviz kuru üzerinde baskı oluşturmaktadır. Döviz kurundaki dalgalanmalar, ekonomik belirsizlikleri artırmakta ve yatırımcı güvenini zedelemektedir (Serel ve Özkurt, 2014: 69).

Para politikasının etkinliğinin azalması, maliye politikasında da sorunlara yol açmaktadır. Bütçe açıklarının artması ve kamu borcunun sürdürülebilirliğine ilişkin kaygılar, ekonomik baskıları artırmaktadır. Para politikasının yetersiz kalması, maliye politikasındaki açıkları kapatma konusunda da zorluklar yaratmakta, bu da iç ve dış borçların çevrilmesi noktasında sorunlara neden olmaktadır (Bölükbaş ve Topal, 2020: 1047).

Sonuç olarak TCMB’nin bağımsızlığı, Türkiye’nin ekonomik istikrarı ve sürdürülebilir büyümesi açısından kritik bir öneme sahiptir. Başkan değişikliklerinin sıklığı ve siyasi müdahaleler, merkez bankasının bağımsızlığını ve para politikalarının etkinliğini zedelemektedir. Etkin ve etkili para politikalarının uygulanabilmesi için TCMB’nin tüm yönleriyle bağımsızlığa sahip olması hem ulusal hem de uluslararası alandaki itibarını koruyacaktır. Bu durum, enflasyonun kontrol altına alınması, döviz kuru istikrarının sağlanması ve genel ekonomik istikrarın desteklenmesi açısından hayati önem taşır. Gelecekte, Türkiye’nin ekonomik politikalarının başarılı olabilmesi için, merkez bankasının bağımsızlığına daha fazla önem verilmesi ve siyasi müdahalelerin azaltılması gerekmektedir. Bu, sadece mevcut ekonomik sorunların çözülmesine katkıda bulunmakla kalmaz, aynı zamanda uzun vadeli ekonomik büyüme ve refahın sağlanmasına da yardımcı olur.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bağımsızlık, bir merkez bankasının politika kararlarını etkileyen dış baskılardan ve siyasi müdahalelerden bağımsız olarak hareket edebilme yeteneğidir. Bir merkez bankası bağımsızlığı yasal güvence altına alınarak sağlanmalıdır. Merkez bankaları genellikle fiyat istikrarını sağlamak gibi belirli hedeflere odaklanır ve bu hedefleri gerçekleştirmek için politika araçlarını kullanırlar. Merkez bankası bağımsızlığının önemi oldukça büyüktür. Bağımsızlık, merkez bankalarının ekonomik kararlarını siyasi dalgalanmalardan korur, böylece daha uzun vadeli ekonomik istikrarı sağlar. Merkez bankalarının bağımsızlığı ayrıca piyasa güvenini artırır ve enflasyon beklentilerini kontrol altında tutar.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası’nın bağımsızlığı, ülkenin ekonomik istikrarı ve finansal güvenilirliği açısından kritik bir öneme sahiptir. Bağımsız bir merkez bankası, enflasyonun kontrol altında tutulması, ekonomik dengenin sağlanması ve finansal istikrarın korunması gibi temel hedefleri başarıyla gerçekleştirebilir. Bu nedenle, TCMB’nin

bağımsızlığının korunması ve güçlendirilmesi, ekonomik kalkınma ve uzun vadeli sürdürülebilir büyüme için hayati bir rol oynar.

Ancak, son yıllarda TCMB'nin bağımsızlığına yönelik bazı eleştiriler ve tartışmalar yaşanmıştır. Özellikle siyasi müdahalelerin varlığı veya algısı, TCMB'nin bağımsızlık ilkesini zayıflatabilir ve politika kararlarının etkinliğini sorgulatabilir. Bu tür eleştiriler, TCMB'nin bağımsızlığının daha da güçlendirilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Bağımsızlık, yalnızca yasal çerçeve ile sağlanmaz; aynı zamanda operasyonel ve finansal bağımsızlık da büyük önem taşır. Bu kapsamda TCMB'nin operasyonel ve finansal bağımsızlığının korunması noktasında alınması gereken tedbirlerin olduğunu bize göstermektedir. Bu unsurların bir araya gelmesi, TCMB'nin bağımsızlığını güvence altına alır ve ekonomik istikrarın sürdürülebilirliğini sağlar.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın bağımsızlığı, ülkenin ekonomik geleceği ve finansal güvenilirliği için kritik bir öneme sahiptir. Bu nedenle, siyasi müdahalelerden uzak, güçlü ve şeffaf bir merkez bankası yapısının sürdürülmesi ve desteklenmesi, Türkiye'nin ekonomik kalkınması ve uluslararası rekabet gücünün artırılması için önemlidir. Ayrıca belirtilmelidir ki merkez bankasına yönelik atamaların politik kaygılardan uzak tutulması önemini ortaya koymaktadır. Bu kapsamda yapılan atamalar ve son dönemde kısa süreli gerçekleştirilen atamaların banka nezdinde ulusal ve uluslararası alanda politika belirleme ve belirlenen politikanın yürütülmesi noktasında fiyat istikrarının ve finansal istikrarın sağlanmasında bazı güçlüklerin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Bu çerçevede bağımsızlık olgusu hem merkez bankasının itibarı hem de ülkenin ekonomik itibarı ve ekonomik gelişimi kapsamında önemli bir role sahip olmaktadır. Ayrıca TCMB'nin güçlü bir bağımsızlığa sahip olması hem ulusal hem de uluslararası yatırımcılar açısından oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu olgu Türkiye'nin küresel rekabette olumlu yönde kazanımlar elde etmesine imkân vereceği düşünülmektedir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışma bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Yazar 1'in makaleye katkısı %50, yazar 2'nin makaleye katkısı %50'dir.

Çıkar Beyanı

Yazarlar açısından ya da üçüncü taraflar açısından çalışmadan kaynaklı çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Akyazı, H. (2008). Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın (TCMB) Önemsenmeyen Bağımsızlığı. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 22(2), 81-99.
- Altuntaş, Ö. (2012). Merkez Bankası bağımsızlığı: Avrupa Merkez Bankası ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası karşılaştırması. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (12), 73-84.

- Aydın, H. İ., & Eren, M. V. (2013). Merkez Bankasının Bağımsızlığı Üzerine Bir Değerlendirme. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 91-106.
- Bakkal, S. (2018). Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın Bağımsızlığı. *Journal of Institute of Economic Development and Social Researches*, 4(9), 182-194.
- Barışık, S. (2004). Merkez Bankası bağımsızlığı, makroekonomik etkileri ve 2001 tarihli TCMB kanununun yansımaları. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 59(03).
- Bölükbaş, M., & Topal, M. H. (2020). Mali Baskınlık ve Merkez Bankası Bağımsızlığı İlişkisi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(39), 1046-1068.
- Çetin, M. (2016). Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) Para Politikası Uygulamalarının Gelişimi. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 8(14), 67-101.
- Çokgezen, M. (2023). 2000'li yıllarda Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası bağımsızlığının evrimi. *Liberal Perspektif Rapor*, 32.
- Doğan, B. B., & Akbakay, Z. (2016). Merkez Bankası Bağımsızlığı ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 113-135.
- Ergül, O. (2015). *Banka çalışanlarının iş tatminini etkileyen faktörlerin belirlenmesine yönelik bir alan araştırması*. (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Eroğlu, İ., & Kangal, N. (2016). TCMB Yeterince Bağımsız mı? FED, ECB İle Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme. *Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Metinleri*, 25-32.
- Eroğlu, N., & Eroğlu, İ. (2010). Merkez Bankalarının bağımsızlığı ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB)'nin bağımsızlık tartışması üzerine bir değerlendirme. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (19), 121-144.
- Ertan, A. (2019). *Merkez Bankası Bağımsızlığının Önemi ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası*. (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Jasmine, M. F., Mona, E. F., & Talla, A. E. H. (2019). A new insight into the measurement of central bank independence. *Journal of Central Banking Theory and Practice*, 8(1), 67-96.
- Kadyrova, S. (2009). *Merkez bankası bağımsızlığı ve makroekonomik performans arasındaki ilişki*. (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kılınçer, M. (2019). *Merkez Bankası Bağımsızlığı İle Fiyat İstikrarı Arasındaki İlişki: Türkiye İçin Bir Uygulama*. (Yüksek Lisans Tezi), Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adıyaman.
- Koç Yurtkur, A., & Arpağ, M. (2020). Merkez Bankası Bağımsızlığı ve Enflasyon Arasındaki İlişki: Enflasyon Hedeflemesi Uygulayan Ülkeler Üzerine Bir İnceleme. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29(4), 1-20.
- Martinez Resano, J. R. (2004). Central bank financial independence. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3937440> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3937440>
- Öz, N. (2020). *Türkiye'de Merkez Bankasının bağımsızlığı ile fiyat istikrarının sağlanması arasındaki ilişki*. (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Rumeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Potur, Ş. (2019). *Merkez Bankası bağımsızlığının fiyat istikrarı üzerindeki etkileri: Türkiye örneği (1980-2018)*. (Yüksek Lisans Tezi), Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ağrı.
- Romelli, D. (2024). Trends in central bank independence: a de-jure perspective. *BAFFI CAREFIN Centre Research Paper*, (217).
- Sargın, C. (2017). *Merkez Bankası bağımsızlığı ve işsizlik oranlarına etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

- Serel, A., & Özkurt, İ. C. (2014). Geleneksel Olmayan Para Politikası Araçları ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası. *Journal of Management and Economics Research*, 12(22), 56-71.
- Uçgunoğlu, M. (2019). Merkez Bankası Bağımsızlığı ve İmkânsız Üçlü. *Enderun*, 3(1), 30-39.
- Ünal, H. (2008). *Merkez Bankası Bağımsızlığı'nın Enflasyon ile İlişkisi ve Türkiye Üzerine Bir Uygulama*. (Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Yenipazarlı, A. (2014). Merkez Bankasının bağımsızlığı, yönetim, enflasyon ve ekonomik büyüme. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(2), 1-15.